

Refahçı Liberallerin Liberteryenizm Eleştirisi¹

Colin Bird

Siyaset Doçenti | University of Virginia

Çeviren: Atilla Yayla

Liberal Düşünce, Yıl 16, Sayı 64, Güz 2011, s. 129-134.

Liberteryenizme yönelik refahçı liberal eleştiriler önemlidir, çünkü liberteryenler liberal olduklarını iddia ederler. Gerçekten liberteryenler genellikle bir sahtekârlar dünyasında yegâne gerçek liberaller olduklarını öne sürerler. Liberteryenlerin yorumladığı gibi, liberalizm bireylere, başkalarının da aynısını yapma eşit haklarına saygı gösterdikleri sürece, hayatlarını diledikleri gibi yaşama mutlak hakkını verir. Liberaller bu ilkenin devlet kudretini ancak zor, hile ve hırsızlığa karşı hakları uygulamak için kullanıldığında haklılaştırdığını ve serbest piyasaya tüm kamu müdahalesini, servetin yeniden dağıtımını ve refah devletinin her biçimini dışladığını ileri sürerler. Bu görüşe göre, bugün liberalizm adına bu tür yeniden dağıtım pratiklerini savunanlar, temel liberal fikirleri hayata aktarmaktan ziyade onlara ihanet etmektedir.

Şaşırtıcı olmayacak şekilde, bu tür iddialar meydan okumasız kalmadı. Birçok kimse zenginliğin yeniden dağıtımını ve en azından ılımlı bir refah devletini liberal temellerde haklılaştırmakta hiçbir güçlkle karşılaşmaz. Hem liberteryenler hem de (kendilerini öyle adlandıracağım) refah liberalleri kusursuz liberal destek iddia ederler. Fakat bu ihtilaf sadece etiketler üzerinde değildir: Söz konusu olan bireysel özgürlüğü savunmanın ne anlama geldiğiyle ve politik kurumların bunu en iyi ne şekilde yapabileceğiyle ilgili farklı kavrayışlardır.

¹ "Liberal Critique of Libertarianism", *The Encyclopedia of Libertarianism*, ed. Ronald Hamowy, Sage, ss. 293-295.

Bu itirazları (*objections*) anlamak için, liberteryen varsayımları biraz daha net bir şekilde belirtmek önemlidir. Liberteryenler temel haklara üstün bir önem verirler, fakat aynı zamanda bu hakları ayrı bir şekilde karakterize ederler. Temel hakların öz-sâhipliği gerektirdiği yorumunu yaparlar. Bir kişinin kendi kendisinin sâhibi olduğunu söylemek onun sâhip olduğu şahsî varlıkları, kaynakları ve kapasiteleri hayat süresi içinde nasıl değerlendireceğiyle ilgili kararların nihayetinde ona ait olduğunu söylemektir. Diğerlerinin hakları riskte olmadığı sürece, kendi kendinin sâhibi olanlar kendi hayatları üzerinde nihaî belirleme gücüne sâhiptir.

Liberteryenler bu fikrin dış eşyalar (nesnelere) üzerinde haklı mülkiyet hakkı kazanımı açısından geniş implikasyonları olduğuna inanır. Onlara göre, hem muhtemel hem mümkündür ki, dünya nesnelere sâhiplenilmemiş olduğu bir pozisyondan başlayarak, kendi kendinin sâhibi olanlar gayet meşru olarak nesnelere eşitsiz sâhiplik elde edecektir. Daha ilerisi, liberteryenlere göre, elde edilen bu şeylerin nasıl kullanılacağına karar verme hakkı kişisel varlıkların orijinal sâhipliğinden kaynaklanır. Bir öz-sâhibin meşru kazanımları, onları elde etmek için kullandığı kendi şahsî kaynaklar (kabiliyetler, maharetler ve enerji) demetinden daha az kendisinin değildir. Bu yüzden bu kazanımların yeniden dağıtımçı vergileme yoluyla gaspedilmesi, asil davalardan (insanların eşitliği, ortak iyi ve sosyal adâlet) ilham aldığı zaman bile, liberal hakları ihlâl etmektedir, zira öz-sâhiplerin emeklerinin ürünlerinin nasıl kullanılacağıyla ilgili nihaî söz hakkını inkâr etmektedir.

G. A. Cohen, Will Kymlicka, Richard Arneson ve diğerleri gibi eleştirmenler öz-sâhiplik öncülünü kabul etsek bile onu otomatikman bu liberteryen mütalaların izleyeceğini reddeder. Bu iddianın yalnızca (diğer kişilerden başka) dünyanın başlangıçta “sâhiplenilmemiş” olması ve böylece hâricî kaynakların (toprak, petrol, gıda vs.) öz sâhipler emeklerini onları elde etmeye yatırınca kadar hiç kimseye ait olmaması durumunda geçerli olduğu cevabını verirler. Fakat, öz-sâhiplik kendi başına bu hâricî kaynakların başlangıçta insanlık tarafından ortaklaşa sâhiplenilmiş olması ihtimâlini dışlamaz. Bu görüşü kabul edersek (Aquinas ve Locke dâhil birçok doğal haklar teorisini gibi) bir kişinin kendi kişisinin sâhibi olmasından doğrudan doğruya dış zenginliğin sınırsız biriktirilmesi hakkına uzanamayız. Çünkü, toplum (topluluk-community) bir bütün olarak bireyler tarafından zenginliğin meşru kazanımı üzerine sınırlar koyma hakkını muhafaza edecektir, zira, o da, uygulanması gereken haklı iddialara sâhiptir.

Bu düşünce tarzı refah liberallerinin öz-sâhipliği inkâr etmeden yeniden dağıtımçı vergilemeyi savunmasına izin verir. Eğer devlet, liberallerin geleneksel olarak düşündüğü gibi, bütün politik toplumun temsilcisiyse, bu teze göre, varsayımsal olarak, en azından, öz-sâhiplere, o toplum tarafından sâhip olunan ortak kaynaklar stokundan çekebilme şartlarını dikte etmek için sınırlı bir hakka sâhiptir. Bu görüşte yeniden dağıtımçı vergileme özel kendine ait kılma üzerine

sınırlar bindirir ve toplumun daha sonra üyelerinden hiçbirini kaynaklar ortak stokuna ulaşımın haksız yere inkâr edilmemesini temin edecek şekilde kullanması için, hazır fonlar meydana getirir. Bu yüzden, kamusal yeniden dağıtım hırsızlıkla aynı şey olmak durumunda değildir, fakat daha ziyade bireysel öz-sâhiplerin servet biriktirme haklarıyla bütün toplumun dünya kaynakları ve onların meyveleri (*residual*) üzerindeki hakkı arasında denge kurmanın âletidir.

Liberteryenler bu tezle azimle mücadele eder ve onun öz-sâhiplik ilkesiyle bağdaştığı görüşünü reddederler. Onun, kişisel varlıkların komünal olarak kamulaştırılmasına izin vererek öz-sâhiplik prensibinin içini boşalttığına ısrar ederler. Kamusal yeniden dağıtımının ortak bir havuzdan haksız (yanlış) olarak alınmış kaynakların restore edilmesi olarak tasvir etmenin yanıltıcı olduğunu söylerler. O, daha ziyade, üreticilerin kişisel yetenek, beceri ve enerjisini yansıtan kazanımları doğrudan doğruya gasp eder ve üreticilere öz-sâhipliğin gerektirdiği şeyi inkâr eder: Çabalarının ve katkılarının tüm meyvelerine sâhip olma hakkı. Liberteryenler genellikle bu karşı tezi John Rawls tarafından *A Theory of Justice*'de sunulan refah devletçi liberal pozisyonu meşhur savunmasında kullanılan bir ifadeyi kullanarak destekler. Rawls burada âdil toplumun “doğal yeteneklerin dağılımını” bir “kollektif varlık” (s. 87) olarak görmesi gerektiğini söyledi. Liberteryen eleştirmenlere göre bu nosyon oyunu açığa çıkarmaktadır. Refahçı liberalizm kişisel varlıkların (becerilerin) komünal sâhipliğini tesis eder; bu yüzden öz-sâhiplikle bağdaşmaz olması gerekir.

Fakat bu tasvir Rawls ve daha genel olarak refah liberalleri tarafından alınan pozisyonun âdil bir tasviri değildir. Aralarında *The Right to Private Property*'yi yazan Jeremy Waldron'un da bulunduğu birçok refahçı liberalin işaret ettiği üzere Rawls yeteneklerin kendisini değil, daha ziyade onların dağılımını bir kollektif varlık (*asset*) olarak kabul eder. Bu formülasyon maalesef muğlaktır, fakat Rawls'un görüşü takip eder. Bireylerin yetenek ve becerilerin doğal dağılımından bireysel olarak ne kadar yararlanabileceği nihaî olarak uygulamadaki legal kurallara ve konvansiyonlara dayanır. Farklı legal kurallar ve konvansiyonlar seti az veya çok dağıtımçı sonuçların kişisel varlıkların dağılımı tarafından belirlenmesine müsaade eder. Bu konvansiyonlar bir değiştirilebilir kurallar kamusal çerçevesi teşkil ettiğinden devlet kişisel özelliklerin doğal dağılımı tarafından kayırılanların kazanılmış servetlerinin bir kısmını kayırılmamış olanlara vermelerini gerektiren kurallar empoze etmeyi düşünebilir.

Rawls bu tür kuralların bir temel adâlet meselesi olarak gerekli olduğunu ileri sürdü. Fakat, onun pozisyonuna karşı ne söylenebilirse söylensin, bu, öz-sâhiplik teziyle bağdaşır gözükmemektedir. Hâricî sâhiplenme üzerine sınırlar bindiren kuralların varlığı insanların orijinal özelliklerinin sâhipleri olmadıklarını ima etmez. Bu yüzden çıplak öz-sâhiplik tezi kazanılmış varlıkların yeniden dağıtımını gerektiren kurallar imkânını açık bırakır.

Fakat varsayalım ki refahçı liberal karşı tezleri başarısız olur ve liberteryen görüşlerin öz-sâhipliği takip etmesini kabul ederiz. Öz-sâhiplik tezi ne durumda olur? Birçok refah liberali, birçok liberteryenin kafasında öz-sâhiplik haklarının tümüyle yabancılaşabilir olması gerçeğinden rahatsızdır. Bu yüzden, öz-sâhipler, yapabilecekleri diğer şeyler yanında, kendilerini köle olarak satabilirler de. Bu liberteryenler bu fikri mülkiyet haklarının kullanma ve suistimal (*abuse*) hakkını ima ettiği temelinde kabul ederler. Öz-sâhiplerin kendini köleleştirilmesi veya diğer öz-istismar biçimlerine girişmesi aptalca olabilse de, böyle yapma hakları vardır. Fakat, John Stuart Mill'in bile gördüğü üzere, bireysel özgürlüğü ciddiye aldığını iddia eden ancak belli şartlar altında köleliğe müsaade eden bir teori paradoksal bir durumdadır. Eğer bir mütalaa (conclusion) illiberal görünebilirse, bu kesinlikle böyledir.

Bu endişe liberteryen görüşlerin liberalliği hakkında daha derin şüpheler yaratır. Refah liberalleri onu niçin kabul etmek zorunda olsun ki? Cevap öz-sâhipliğin alacağı ifade biçimine bağlıdır. Liberteryenler, bazen, David Boaz'ın yaptığı gibi, öz-sâhipliğin rasyonel olarak aşikâr olduğunu ileri sürer. Mamafih, bu görüşü kabul etmek zordur. Gördüğümüz üzere, öz-sâhipliğin mümkün bir implikasyonu köleliğin bazı şartlar altında ahlâkî olarak meşru olabileceğidir, fakat birçok kimse köleliğin hiçbir şart altında meşru olamayacağını aşikâr olduğunu düşünecektir.

Dahası, aşikârlık iddiası açısından (genellikle bir liberteryen kahraman olarak muamele edilen) Locke'un çağdaş liberteryenler tarafından teklif edildiği biçimiyle öz-sâhipliği reddetmesi ve (çağdaş liberteryenler tarafından davalarına yardıma çağrılan) Kant'ın öz-sâhipliği her biçiminde reddetmiş olması rahatsızlık vericidir.

Bir alternatif ve daha iyi cevap öz-sâhiplik tezinin bireysel özgürlük ve onun değeri için bir yorum sağlamasıdır. Bu görüşe göre, liberaller öz-sâhipliği tasdik etmelidir, zira o bireylerin özgürlük ve bağımsızlık eşit hakkına saygı göstermenin mümkün en iyi karakterizasyonudur. Bu fikir bir noktaya kadar akla yakın görünür. Öz-sâhiplik kişisel meselelerimin benim meselelerim olduğunu, kendi hayatımdan nihaî olarak benim sorumlu olduğumu, seçtiğim hayatı yaşayabileceğimi ima eder. Bu nosyonlar kesinlikle temel liberal arzu gibi görünür ve öz-sâhiplik haklarına saygı göstermek genellikle insanlara bağımsız ve hür (varlıklar) olarak saygı göstermekle çakışır. Yine de, öz-sâhipliğin liberallerin ihtimam göstermesi gereken özgürlük türünün münasip bir karakterizasyonu olduğundan şüphe etmemizi gerektirecek birkaç sebep vardır. İşte iki tanesi:

İlk olarak, liberaller, öz-sâhiplik haklarına veya gerçekten herhangi bir haklar ve hak edişler şemasına saygı göstermenin kendi başına bir amaç olamayacağına ısrar edebilir. Bu hak edişlere saygı göstermenin değeri nihayetinde daha derin şartlara dayanır. Genellikle iddia ederler ki, liberal ilkelerle tam olarak tutarlı olmak için, bu hak edişlere saygı göstermenin herkesin özgürlüğünü tam olarak kullanabilmesi için uygun fırsatlara ulaşılabilmesini garanti etmesini temin et-

meliyiz. Bu garantiyi sağlamakta başarısız olan bir toplum gerçekten bütün vatandaşlarının özgürlüğüne eşit saygı göstermekte olduğunu iddia edemez. Refah liberalleri (liberteryenlerin yorumladığı gibi) öz-sâhiplik haklarına katı şekilde saygı göstermekten fazlasını yapmayan toplumların bu testi geçebileceğini düşünmez. İddia ederler ki, öz sâhiplik haklarına tutarlı biçimde saygı gösterilse bile, insanlar, kendi hataları olmadan, kendilerini, kendi kişisel projelerini ve iyi konseptlerini asgarî ölçüde de olsa takip etmek için gerekli kaynaklardan mahrum oldukları dezavantajlı sosyal şartlar içinde bulabilirler. Bu bireyler özgürlüklerinin çoğunu gerçekleştirmek için uygun bir fırsattan mahrum olabilirler. Rawls'un belirttiği gibi, onların özgürlüğü etkili şekilde keyfî olaylara teslim edilmiştir.

Refah liberalleri buradan devletin bu sonucu önlemek için zenginliği yeniden dağıtmaya hazır olması gerektiği sonucunu çıkarır. Bu tür bir yeniden dağıtımın öz-sâhiplik haklarını ihlâl etmesi gerekmez. Onlar öz-sâhipliğin son tahlilde önemli olan özgürlük biçimi olduğunu inkâr edebilirler. Onlara göre liberallerin temel endişesi olması gereken haklar öz-sâhiplik hakları değildir, fakat herkese kişisel olarak anlamlı yollarda özgürlüklerini kullanmak için uygun fırsatları garanti eden haklardır.

İkinci olarak, öz-sâhiplik hakları üzerindeki liberteryen vurgulama bu hakların ihlâl edilmelerinin, bireysel özgürlüğe, kamu eylemi veya onarımı talep eden, ana veya yegâne müdahaleler olduğu görüşünü teşvik eder. Şimdi özgürlük ihlâlleri yalnızca eğer onları ihlâlden ahlâkî veya legal olarak sorumlu varlıkları teşhis edebilirsek kişinin haklarının ihlali olur. Depremler ve fırtınalar bireylerin özgürlüklerine müdahale edebilir ve onları mülkiyetlerinden mahrum bırakabilir, fakat aşikârdır ki onları kurbanlarının haklarını ihlâl eden varlıklar olarak görmenin hiçbir anlamı yoktur. Liberteryenler depremler ve fırtınalar için geçerli olanın serbest mübadelenin toplu etkileri için de geçerli olduğunu söyler. Bu etki tarafından kişi beş parasız bırakılmış olsa bile, belli bir varlığı bir ihlal için sorumlu tutamadığı sürece hakları ihlâl edilmemiştir ve bu moral olarak sorumlu bir birim bulma yeteneği genellik eksik olacaktır. Bu temellerde liberteryenler bu gibi durumlarda bir kamusal onarım ihtiyacını reddeder.

Fakat refah liberalleri şöyle cevap verir: Devletin çare bulucu eylemini gerektiren bu özgürlük ihlâlleri görüşü aşırı derecede dardır. Test neden ilgili müdahaleler ve kurbanlarına maliyetlerin insanî olarak önlenebilir olup olmadığı değil de bir ihlâlden sorumlu bir varlığın bulunup bulunamayacağı olsun? Ekonomik mahrumiyet ve sosyal dezavantaj, fırtınalar ve depremler gibi insanların durdurma gücüne sâhip olmadığı öngörülemez doğal olaylar değildir. Daha çok, bazılarının özgürlüğü için zararlı sonuçlar veren gönüllü insan davranışlarının öngörülebilir sonuçlarıdır. Bu tür özgürlük ihlalleri için muayyen kişiler sorumlu tutulamazsa da, yine de bir liberal devletin onları önlemek veya tazmin etmek için sorumluluk üstlenmesini bekleyebiliriz. Bu tavsiye liberal varsayımlardan nonliberteryen sonuçlara giden bir diğer mümkün yol açar.

Okumalar

- Arneson, Richard J. "Lockean Self-Ownership: Towards a Demolition", *Political Studies* 39 no 1 (March 1991): 36-54
- Bird, Colin. *The Myth of Liberal Individualism*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
- Boaz, David. *Libertarianism: A Primer*. New York: Free Press, 1997.
- Buchanan, Allen. *Ethics, Efficiency and the Market*. Totowa, NJ: Rowman and Littlefield, 1985.
- Cohen, G. A. *Self-ownership, Freedom and Equality*, Cambridge: Cambridge University Press, 1995.
- Freeman, Samuel. "Illiberal Libertarianism: Why Libertarianism Is Not a Liberal View". *Philosophy and Public Affairs* 30 no.2 (Spring 2001):105-151.
- Johnston, David. *The Idea of a Liberal Theory*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1994.
- Kymlicka, Will. *Contemporary Political Philosophy: An Introduction*, 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- Mill, John Stuart. "On Liberty". *Utilitarianism, on Liberty and Considerations on Representative Government*. H. B. Acton, ed. London: J. M. Dent and Sons, 1972
- Nozick, Robert. *Anarchy, State and Utopia*. New York: Basic Books, 1974
- Rawls, John. *A Theory of Justice*. Rev. ed. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1999.
- Waldron, Jeremy. *The Right to Private Property*. Oxford: Oxford University Press, 1988.